Vestiging in beeld.

Pedagogisch werkplan vestiging Grasland buitenschoolse opvang

2026

Korein

Inhoud:

Inleiding.

- Pedagogisch Kompas in het kort

Nuttige informatie: van dagindeling tot basisgroepen.

- Eigenheid van onze vestiging
- Onze vestiging
- Basisgroepen
- Beroepskracht-kindratio (BKR)
- Beroepskrachten in opleiding, stagiairs
- Anders gekwalificeerde beroepskrachten

Opvoeden doen we samen.

Met ouders

- Kennismaken en wennen
- De mentor
- Elkaar informeren
- Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Door groepsmanagement

- Gedifferentieerd werken
- Teamwerk
- Samen kinderen volgen
- Naar een volgende groep
- Signaleren van bijzonderheden
- Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen
- Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

Met andere organisaties

- Samenwerken met het onderwijs
- Samenwerken met andere organisaties

In een rijke uitdagende omgeving.

- Verschillende soorten BSO
- Indeling van de ruimte
- Inrichting van de hoeken en plekken
- Geordend materiaal
- Buitenruimte
- Duidelijkheid voor ieder kind

Korein
Voor kinderen.

Met ruimte voor initiatief.

- Vrij spel en uitnodigende activiteiten
- Eten en drinken
- De overgang van school naar BSO
- Vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen

Altijd in dialoog.

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

- Activiteiten waarbij de basisgroep verlaten wordt
- Extra opvang afnemen
- Omgang met de basisgroep bij activiteiten in groepen groter dan 30 kinderen
- Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Bijlage 1. De ontwikkelingsgebieden op een rij
Bijlage 2. Activiteiten domeinen
Bijlage 3. Overzicht formulieren pedagogisch werkplan
Bijlage 4. Begrippenlijst
Bijlage 5. Gebruikte literatuur

Korein
Voor kinderen.

Vestiging in beeld.

Pedagogisch werkplan van onze vestiging voor buitenschoolse opvang (bso)

Naam locatie: **Korein Grasland**
Adres locatie: Grasland 3, 5658 GA, Eindhoven
Vestigingsmanager: Eva Froehling
Districtsmanager: Sefika Koca

Waar in dit pedagogisch werkplan 'ouders' staat, kan ouder(s)/verzorger(s) worden gelezen. Waar 'zij' staat, kan 'hij' of 'die' worden gelezen.

Inleiding.

Dit pedagogisch werkplan is bestemd voor iedereen die benieuwd is naar onze vestiging Grasland – van ouders en verzorgers tot medewerkers van de GGD. Voor onze eigen pedagogisch professionals is het een naslagwerk. Het pedagogisch werkplan beschrijft de sfeer op onze vestiging én de manier waarop we voldoen aan de wettelijke pedagogische eisen.

Het pedagogisch werkplan *Vestiging in beeld* ligt in het verlengde van het *Pedagogisch Kompas*, het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG.

Pedagogisch Kompas in het kort
Kinderen zijn ontdekkers, onderzoekers, kunstenaars, kunstenmakers, wetenschappers en handarbeiders – alles is in aanleg aanwezig. En elk kind is uniek. Geboren met een eigen aard, karakter, aanleg en talenten. Het is aan ons om die te zien, om ieder kind in beeld te hebben. Wij willen alle kinderen veel verschillende ervaringen bieden, waardoor ze steeds een volgende stap kunnen zetten op in hun ontwikkeling. Elke dag weer.

We leren de kinderen kennen door goed naar ze te kijken en te luisteren. Voelt het kind zich goed (welbevinden)? En is de betrokkenheid hoog? Dat zijn de vragen die ertoe doen.

De antwoorden geven ons onmiddellijk feedback over onze inzet en de interactie met de kinderen. Doen we de goede dingen? We zien het direct: welbevinden en betrokkenheid zijn de graadmeters. Zowel voor een individueel kind als voor de groep.

Dagelijks stimuleren we het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen met vier pijlers:

- Opvoeden doen we samen
- In een rijke uitdagende omgeving
- Met ruimte voor initiatief
- Altijd in dialoog

Korein
Voor kinderen.

In dit pedagogisch werkplan van de vestiging lees je hoe we praktisch invulling geven aan de vier pijlers. In het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG lees je meer over de visie erachter.

Nieuwsgierig naar ons complete pedagogisch beleid? Kijk op onze website.

Korein
Voor kinderen.

Nuttige informatie: van dagindeling tot basisgroepen.

In dit hoofdstuk: een beschrijving van de vestiging, de basisgroepen en de inzet van beroepskrachten in opleiding.

Eigenheid van onze vestiging

Korein Grasland ligt in de internationale wijk Meerhoven. Dit maakt dat er veel kinderen met verschillende nationaliteiten naar locatie Grasland komen.

Buitenschoolse opvang (bso) Grasland is een BSO met vier groepen en is onderdeel van het SPILcentrum Grasland. Binnen dit SPILcentrum werken we nauw samen met kinderdagverblijf Korein Grasland, Peuterwerk Grasland en basisschool 't Slingertouw. Het gebouw staat in de wijk Meerhoven en heeft in de directe omgeving diverse speeltuintjes, speelvelden, een sportpark, bossen, een winkelcentrum en een groot park.

Binnen het gebouw hebben we de beschikking tot twee BSO ruimtes, een BSO groepsruimte met grote keuken en de aula met podium en techniekhoek. Ook kunnen we in overleg gebruik maken van de gymzaal.

Buiten is er een groot en nieuw (2023) ingericht speelplein met verschillende borders, hoogte verschillen, hoeken en de mogelijkheid om te klimmen, voetballen, in de zandbak, pingpong, basketbal enz.

Tegenover de school ligt de "groene driehoek" een begrip binnen Grasrijk. Dit veld leent zich uitermate voor waterspellen in de zomer, een partijtje voetbal of lekker schommelen in de speeltuin.

Onze vestiging

De BSO is 5 dagen per week en 52 weken per jaar open, met uitzondering van de volgende dagen: Nieuwjaarsdag, Goede vrijdag, 2e Paasdag, Bevrijdingsdag (5 mei), Hemelvaartsdag, 2e Pinksterdag, 1e en 2e Kerstdag.

We hebben plaats voor 89 kinderen, dit staat ook in het landelijk register kinderopvang opgenomen. Dagelijks vangen we op dit moment niet meer dan 79 kinderen op verdeeld over 4 groepen.

- De groep Uilen vangt maximaal 22 kinderen op in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Deze groep is op maandag, dinsdag en donderdag geopend.
- De groep Konijnen vangt maximaal 11 kinderen op in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Deze groep is op maandag, dinsdag en donderdag geopend.

Korein
Voor kinderen.

- De groep Muizen vangt maximaal 22 kinderen op in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Deze groep is op maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag geopend.
- De groep Vossen vangt maximaal 24 kinderen op in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. Deze groep is op maandag, dinsdag en donderdag geopend.

De BSO is na schooltijd geopend op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 14.45 uur tot 18.30 uur. Op woensdag is de BSO geopend van 12.30 tot 18.30.

Tijdens vakanties en op studiedagen is de BSO geopend van 07.30 tot 18.30, tenzij de basisschool aangeeft dat de studiedag later begint. Dan sluit de BSO aan op de eindtijd van basisschool 't Slingertouw.

Op Sinterklaasavond 5 december, Kerstavond 24 december en Oudejaarsavond 31 december, sluiten wij om 17.00 uur.

Korein
Voor kinderen.

Basisgroepen

Op onze vestiging vangen we kinderen op in basisgroepen. We werken met vaste groepen kinderen en een vast team van pedagogisch professionals.
De basisgroepen kennen vaste (start) momenten en herkenbare rituelen en zoveel mogelijk bekende medewerkers die de kinderen kennen. Dat zorgt voor stabiliteit en een gevoel van sociale en emotionele veiligheid bij kinderen. Hoewel kinderen worden opgevangen in basisgroepen, kunnen de kinderen gebruik maken van verschillende ruimtes en hebben wij een divers activiteitenaanbod. Op deze manier creëren we een uitdagende omgeving voor kinderen met een diversiteit aan materialen, speelplekken en sociale contacten. Kinderen kunnen terecht bij alle aanwezige pedagogisch professionals.

Op onze vestiging hebben wij de volgende basisgroepen:

Naam groep	Leeftijd kinderen	Maximaal aantal kinderen	Op de volgende dagen geopend
Uilen	4 tot 13 jaar	22	3 dagen
Konijnen	4 tot 13 jaar	11	3 dagen
Muizen	4 tot 13 jaar	22	5 dagen
Vossen	7 tot 13 jaar	24	3 dagen

Tijdens het kennismakingsgesprek vertellen we ouders met welke groepen we werken en in welke groep hun kind zit. We vertellen ook uit welke leeftijd de groep is opgebouwd.

Met de samenstelling van onze basisgroepen maken we opvang beschikbaar voor zo veel mogelijk kinderen. We zorgen voor een evenwichtige verdeling van de pedagogisch professionals over de verschillende basisgroepen, rekening houdend met de ontwikkel- en begeleidingsbehoeften van de kinderen en de stabiliteit van de opvang. Ook houden we rekening met de affiniteit, talenten en expertise van de pedagogisch professionals. Als in de praktijk blijkt dat de verhouding van het aantal professionals per groep moet worden bijgesteld n.a.v. bovenstaande, wordt dit binnen het team besproken en naar een passende oplossing gezocht.

Samenstelling en werkwijze basisgroepen

De basisgroepen worden vormgegeven op basis van de (ontwikkel)behoeften van kinderen en de talenten en expertise van pedagogisch professionals. Op onze vestiging hebben we bij de inzet van de groepsindeling de volgende overwegingen gemaakt:

- Wij plaatsen de oudste kinderen bewust bij elkaar waar wij gedurende het dagritme rekening kunnen blijven houden met hun behoefte aan autonomie en zelfstandigheid. Ook kunnen we de omgeving en activiteiten dan beter afstemmen op hun behoefte aan uitdaging.

- Wij plaatsen jongeren en oudere kinderen bij elkaar in een familiaire setting, waar jong en oud leren met en van elkaar en waar kinderen zorgdragen voor elkaar. Ook broertjes en zusjes zijn op deze wijze met elkaar verbonden.

Korein
Voor kinderen.

- Wij plaatsen kinderen bij elkaar die dezelfde interesses hebben. Dit wordt dagelijks afgestemd op locatie. Zo kunnen we verschillende soorten activiteiten aanbieden waarbij elk kind een activiteit heeft om aan deel te nemen. In 2026 wordt het aanbod en het overzicht verder ontwikkeld middels keuze-activiteiten en een planbord.

- Bij de verdeling van de pedagogisch professionals over de basisgroepen streven wij ernaar om zoveel mogelijk bekende gezichten te koppelen aan vaste basisgroepen. Dit zorgt voor stabiliteit en herkenbaarheid voor kinderen.

Wanneer kinderen onverhoopt niet kunnen worden opgevangen in de eigen basisgroep, worden zij opgevangen in een tweede basisgroep. Afspraken hierover worden per kind met ouders afgestemd en schriftelijk vastgelegd.

Net als alle vestigingen van Wij zijn JONG werken wij volgens de BKR-rekentool van de Rijksoverheid. Daarmee berekenen we hoeveel pedagogisch professionals er minimaal aanwezig moeten zijn op een vestiging.

Op onze locatie hebben we vier BSO groepen. In onderstaande tabel is te zien welke groepen op welke dagen geopend zijn:

Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Uilen	Uilen		Uilen	
Konijnen	Konijnen		Konijnen	
Muizen	Muizen	Muizen	Muizen	Muizen
Vossen	Vossen		Vossen	

Op de dagen dat een groep gesloten is, wordt uw kind opgevangen op een groep die wel geopend is. Hierbij wordt gekeken naar de leeftijd van uw kind en de maximale grootte van de groep.

Dag	Gesloten groep	Kinderen gaan naar
Woensdag	Uilen, Konijnen, Vossen	Muizen
Vrijdag	Uilen, Konijnen, Vossen	Muizen

Bij de volgende (spel)activiteiten verlaten de kinderen de basisgroep:

De kinderen verlaten de basisgroep, na de gezamenlijke start op hun eigen groep, als zij kiezen voor een activiteit op een andere groep. Er is sprake van een open deuren beleid, waarbij bewust verschillende activiteiten en aangepast op de verschillende leeftijden, aangeboden worden in de daarvoor ingerichte ruimtes (zie ook 'Rijke uitdagende omgeving').

Maandelijks plannen de pedagogisch professionals een activiteitenaanbod. Dit is voor zowel voor de reguliere doordeweekse dagen als voor een studie- of vakantiedag. Deze worden ook zichtbaar gedeeld op de groepen, zodat kinderen gemotiveerd en nieuwsgierig worden naar het aanbod. Hierbij worden kinderen ook bevraagd wat zij zouden willen doen. Voor het spelmateriaal en activiteiten mogelijk buiten de deur te organiseren, is een budget toegewezen voor de vier BSO groepen. Hierdoor kan het team bewust en gerichter het spelaanbod en activiteiten buiten de locatie gaan plannen.

Korein
Voor kinderen.

Onze gangbare personeelsdiensten en pauzetijden tijdens schoolvakanties en studiedagen van de basisschool zien er als volgt uit:

Diensten	Pauzetijd tussen	Pauzeduur per professional
7.30 - 17.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.00 - 17.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
8.30 - 18.00 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten
9.00 - 18.30 uur	13.00 - 15.15 uur	30 tot 45 minuten

In de volgende situaties wordt afgeweken van de BKR:

Na de dagelijkse schooltijd alsmede gedurende vrije middagen van de basisschool wijken we maximaal een halfuur per dag af van de BKR. Wanneer onze bso tien uur of meer open is, wijken we maximaal drie uur per dag af. Tijdens het afwijken van de BKR zetten we minimaal de helft van het aantal pedagogisch professionals in. In ons basisrooster is concreet te zien hoe de inzet van pedagogisch professionals is geregeld voor elke groep apart.

De meest voorkomende momenten waarop we afwijken van de BRK zijn tijdens openen en sluiten van de groep en gedurende pauzetijden van de pedagogisch professionals. Tijdens deze momenten kunnen kinderen vrij spelen in onze rijke uitdagende omgeving en/of worden er gezamenlijke activiteiten georganiseerd. Dit biedt pedagogisch professionals de mogelijkheid om kinderen te observeren en aan te sluiten bij hun spel en/of activiteit. Op deze manier kunnen de pedagogisch professionals, ook met minder pedagogisch professionals op de groep, tegemoet blijven komen aan de behoeften van kinderen.

Hierbij gelden de volgende pedagogische afwegingen:
Er zijn minder kinderen aanwezig bij het openen en sluiten.

Op de volgende manieren blijven pedagogisch professionals aandacht besteden aan de behoeften van de kinderen:
-duidelijke taakverdeling
-herkenbare rituelen zoals het opstarten en afsluiten in een vaste ruimte, vrij spelen, het gezamenlijk eten van een tussendoortje
-voorbereiden omgeving waarin kinderen zich prettig voelen
-gedifferentieerd werken
-groepsactiviteiten organiseren
-de groepen worden gevoegd met de nog aanwezige kinderen en pedagogisch professionals om samen de dag te kunnen afsluiten

Korein
Voor kinderen.

Beroepskrachten in opleiding, stagiairs

Naast onze professionals werken er regelmatig beroepskrachten in opleiding (BBL) en stagiairs op onze vestiging. We hanteren het BBL- en stagebeleid van Wij zijn JONG.

Beroepskrachten in opleiding (BBL'ers) en stagiairs.
Op onze vestiging zijn regelmatig één of meerdere BBL'ers en stagiairs aanwezig die worden opgeleid tot pedagogisch professional. Zij doen ervaring op in de dagelijkse verzorging van kinderen, het begeleiden van kinderen in groepsverband én individueel. Ze worden vaardig in het bedenken en ontwikkelen van activiteiten en het creëren van een vertrouwde omgeving waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit alles gebeurt onder de verantwoordelijkheid van een werkbegeleider: een ervaren pedagogisch professional met expertise in het begeleiden en coachen van stagiairs en BBL-medewerkers.
Naarmate de opleiding vordert, groeit de zelfstandigheid van de BBL'er of stagiair. De focus ligt op het handelingsbekwaam maken van de BBL'er of stagiair de meest voorkomende werkzaamheden binnen het dagprogramma. De werkbegeleider speelt hierin een centrale rol en wordt daarbij ondersteund door de praktijkopleider. Samen zorgen zij voor een goede begeleiding, onder andere door middel van begeleidingsgesprekken, voortgangsgesprekken met de opleiding en praktische ondersteuning op de werkvloer

Anders gekwalificeerde beroepskrachten

Op onze locatie maken wij incidenteel gebruik van anders gekwalificeerde beroepskrachten voor een aanvullend en verrijkend aanbod op de BSO. Deze beroepskrachten hebben de juiste kwalificaties om op de BSO te mogen staan en zijn gekoppeld aan het register kinderopvang. Zij verzorgen activiteiten op het gebied van o.a. yoga, dans, spel en toneel.

Korein
Voor kinderen.

Opvoeden doen we samen.

De praktische invulling van de pijler 'Opvoeden doen we samen' heeft drie onderdelen: het contact met ouders, ons groepsmanagement, en de samenwerking met andere organisaties zoals basisscholen. Samen zetten we ons in voor de kinderen, zodat zij hun mogelijkheden en talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

Opvoeden doen we samen – met ouders

In dit deel: kennismaken en wennen, de mentor, elkaar informeren en samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen.

Kennismaken en wennen

In de eerste periode leggen we de basis van de vertrouwensrelatie tussen de ouders, het kind en de pedagogisch professionals. Het ene kind heeft meer moeite met nieuwe situaties of een nieuwe omgeving dan het andere. We besteden daarom bewust aandacht aan het wennen. Hoe eerder een kind zich veilig voelt bij ons (welbevinden), hoe sneller het betrokken kan spelen. Tijdens de kennismaking zoeken we met de ouders naar een manier van wennen die prettig is voor hun kind. In de wenperiode kijken we samen naar het welbevinden en we evalueren hoe het met hun kind gaat, zodat we eventueel iets kunnen aanpassen.

Hieronder lees je hoe we kinderen laten wennen aan de nieuwe groep:

De groepen zijn verticaal ingericht van 4-13 jaar zodat een kind één basisgroep heeft tijdens de gehele periode bij de BSO. In gesprek met medewerker en ouders, is een wissel mogelijk als dit wenselijk is door een bepaalde situatie, mits de groepsgrootte dit toe laat.

Wanneer kinderen van de dagopvang naar de BSO gaan, worden er wenafspraken gemaakt met de medewerkers van de dagopvang en BSO. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht en uitgenodigd voor een intakegesprek op de BSO.

De pedagogisch professional van de peutergroep komt de eerste keer mee om te wennen.
Er wordt onderling een warme en daarmee mondelinge overdracht gedaan over het kind. Ouders worden op de hoogte gebracht van de wisseling van de groep.

Na sommige schooljaren gaat een groep 6 naar groep 7 van locatie Grasrijk naar locatie Waterlinie. Op dat moment wordt door de afdeling planning met ouders overlegd of er de wens is om hun zoon/dochter over te laten stappen naar BSO Waterlinie. Vervolgens wordt er contact gezocht met de pedagogisch professionals van Waterlinie om een overdracht te doen van alle kinderen.

Korein
Voor kinderen.

Kinderen gaan pas aan het begin van een nieuw schooljaar over naar Waterlinie. Er worden kijkmiddagen georganiseerd op Waterlinie waar de ouders met hun kind of de pedagogisch professionals van Grasland gaan kijken met de kinderen die overgaan.

Met ouders maken we de volgende afspraken over wennen/ overgaan naar een andere groep:
Ouders worden op de hoogte gebracht dat het kind overgaat naar een andere BSO groep. De datums voor het wennen op de nieuwe groep worden door gegeven. Ze worden uitgenodigd voor een intake gesprek. Pedagogisch professionals houden ouders op de hoogte tijdens de dagelijkse overdracht hoe het gaat op de nieuwe groep.

De mentor

Ieder kind krijgt een mentor toegewezen. Dat is een van de pedagogisch professionals van de groep. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de ouders en voert ook het intakegesprek. De mentor vertelt het kind en de ouders dan onder andere wat de rol als mentor betekent.
Allereerst volgt de mentor de ontwikkeling van het kind. De mentor heeft aandacht voor het welbevinden en de betrokkenheid van het kind en nodigt de ouders uit om daarover in gesprek te gaan. Verder streeft de mentor naar een soepele overgang tussen thuis, de opvang en het basisonderwijs.
Als de mentor langere tijd afwezig is, zorgen we voor vervanging. De nieuwe mentor licht de ouders daarover in. Als we een mentor toewijzen, kiezen we er een die voldoende aanwezig is tegelijkertijd met het kind. We houden ook rekening met het aantal kinderen waarvan een pedagogisch professional al mentor is.

Elkaar informeren

We vertellen ouders waar ze belangrijke informatie kunnen vinden. Daarnaast laten we weten wat hun kind bij ons doet en hoe het gaat. Als ouders behoefte hebben aan een gesprek of een vraag willen stellen, dan maken we daar tijd voor. Wij informeren ouders en ouders informeren ons. Want we horen graag hoe het thuis met het kind gaat. Dankzij die informatie kunnen we beter aansluiten bij (het gedrag van) het kind. Tijdens individuele contacten stemmen we goed af op alle verschillende ouders die onze vestiging bezoeken. We benaderen ook regelmatig alle ouders tegelijk als we informatie willen delen.

Breng- en haalmoment
Het breng- en haalmoment is een laagdrempelige mogelijkheid om met ouders te praten en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van het kind. Er is ook gelegenheid voor kinderen om uit eigen initiatief te vertellen hoe ze de middag hebben beleefd. Tijdens de uitwisseling letten we op privacy: als er andere ouders of kinderen in de buurt zijn, bespreken we geen privézaken van het kind of de ouders.

Gesprek met de mentor
Als de ouders of de mentor behoefte hebben aan een persoonlijk gesprek, dan maken wij daar graag een afspraak voor.
Als er sprake is van een bijzondere situatie, zal de vestigingsmanager direct danwel indirect bij een gesprek betrokken worden ter ondersteuning van de ouders, het kind en de pedagogisch professional.

Korein
Voor kinderen.

Samenwerken voor de ontwikkeling van kinderen

Opvoeden doen we samen met ouders. We sluiten aan op thuis, met een gezamenlijk doel: de ontwikkeling van kinderen verrijken.

Zo werken we samen en zoeken we aansluiting bij de thuissituatie:

- We praten met ouders bij het halen en letten erop dat we iedereen regelmatig zien en spreken.
- We laten ouders foto's en filmpjes zien, om zo de middag op de BSO ook een onderdeel van het gesprek aan de eettafel thuis te maken.
- We laten ouders zien, wat de kinderen hebben gemaakt en/ of geven dit mee naar huis.
- We organiseren een ouderbijeenkomst, zoals een nieuwjaarsborrel

Opvoeden doen we samen – door groepsmanagement

In dit deel: gedifferentieerd werken, teamwerk, samen kinderen volgen, naar een volgende groep, signaleren van bijzonderheden, pedagogisch beleid evalueren en borgen, en pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar.

Gedifferentieerd werken

Gedifferentieerd werken staat voor onderscheid maken en variëren. Want kinderen verschillen qua leeftijd, niveau, interesse en eigenheid. Er is ook een overeenkomst: ze zijn allemaal nieuwsgierig.
Ze willen graag nieuwe dingen ontdekken en volgende stappen zetten. Door gedifferentieerd te werken, spelen we in op onderlinge verschillen en op de nieuwsgierigheid van ieder kind. In de praktijk betekent gedifferentieerd werken dat we aandacht hebben voor alle ontwikkelingsgebieden. Daar laten we onze aanpak op aansluiten. En we bieden variatie en keuze door de dag heen.

Aandacht voor alle ontwikkelingsgebieden (zie bijlage 1)

Met goed groepsmanagement zorgen we in het dagelijkse werk voor een gevarieerd aanbod. Dat aanbod sluit aan op alle ontwikkelingsgebieden, passend bij de vrije tijd van kinderen. We sluiten steeds aan bij waar de kinderen zijn qua leeftijd, ontwikkeling, interesse en eigenheid. Zo blijft hun betrokkenheid hoog.

Variatie en keuze

We bieden variatie en keuze in een rijke uitdagende omgeving (met gevarieerde hoeken en materialen), met ruimte voor initiatief (met afwisseling tussen vrij spel en activiteiten), en altijd in dialoog (met inzet van de pedagogische interactievaardigheden). In de volgende hoofdstukken lees je daar meer over.

Teamwerk

Een groep kinderen begeleiden vraagt om teamwerk. Wie doet welke taak en hoe verdelen we onze aandacht over de kinderen, binnen en buiten? Daar denken we samen over na. Regelmatig nemen we ruimte voor spelbeschikbaarheid: het rustig kijken naar het spel van kinderen of het meespelen met hun spel. Zo kijken de pedagogisch professionals dagelijks naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. Op grond daarvan verdelen ze hun aandacht en taken. In het teamoverleg maken ze daar

Korein
Voor kinderen.

afspraken over. Ze bekijken dan ook hoe de taak- en rolverdeling is verlopen en hoe ze de taken en rollen de komende periode gaan verdelen.

Samen kinderen volgen

Door bewust te kijken naar wat kinderen bezighoudt – Wat spelen ze? Hoe spelen ze? Hoe communiceren ze? Wat maken ze, en op welke manier? – leren we de kinderen beter kennen. We volgen hun ontwikkeling. Indien gewenst heeft de mentor met de ouders een gesprek over de ontwikkeling van hun kind. (zie 'Opvoeden doen we samen – met ouders').

Zo volgt onze vestiging de kinderen in de BSO:
KIJK! BSO 4 – 12 jaar.

De KIJK! Observatielijsten voor BSO zijn opgenomen in de groepsmap met een bijbehorend groepsplan. De pedagogisch coach begeleidt dit.

Naar een volgende groep

Gaat het kind naar een andere BSO of naar een andere groep, dan zorgen we voor een geleidelijke overgang. We spreken wenmomenten af en de mentor draagt het kind zorgvuldig over aan de collega's van de nieuwe groep. Heeft de nieuwe groep een ander LRK-nummer, dan vraagt de mentor toestemming aan de ouders om de informatie over te dragen. Is het LRK-nummer hetzelfde, dan hoeven de ouders alleen geïnformeerd te worden (afstemming). Vervolgens neemt de mentor contact op met de mentor van de nieuwe groep. Indien gewenst, plannen de oude en nieuwe mentor een persoonlijk gesprek over het kind. Bij voorkeur is daar ook een van de ouders bij.

Korein
Voor kinderen.

Signaleren van bijzonderheden

We observeren en volgen de ontwikkeling van kinderen. Bijzonderheden bespreken we altijd eerst met de ouders. Signaleren we bijzonderheden, dan gaan we te werk volgens de door Wij zijn JONG beschreven zorgstructuur[1]. Waar nodig schakelen we interne of externe experts in of verwijzen we ouders door naar passende instanties. Zij kunnen duiden wat er aan de hand is en geven advies over het vervolg. Uiteraard gebeurt dat altijd in nauw overleg met de ouders en na hun toestemming.
Kortom: we blijven zorgvuldig in contact met de ouders en – na hun toestemming – ook met de externe instanties en de eventuele basisschool. In het team evalueren we de signalering.

Bij vragen over de ontwikkeling en het gedrag van kinderen kunnen we – in overleg en toestemming van de ouders – deze medewerkers of instanties raadplegen of overleggen:

- Basisschool 't Slingertouw
- Intern begeleider KluppluZ
- GGD / consultatiebureau
- Andere hulpverleningsorganisaties die mogelijk betrokken zijn bij het gezin of voor onderzoek, zoals Lumens, Wij Eindhoven, Kentalis en Libra
- Bibliotheek Eindhoven (taalontwikkeling)

De vestigingsmanager en het team heeft ook regelmatig overleg met de pedagogisch coach van Wij zijn Jong. Deze is gebonden aan een vaste locatie.

Pedagogisch beleid en praktijk evalueren en borgen

Samen volgen we dagelijks **het welbevinden en de betrokkenheid** van kinderen in samenhang met hun ontwikkeling. Zitten de kinderen goed in hun vel, zijn ze ontspannen en voelen ze zich veilig? Dan zit het goed met het welbevinden. Doen de kinderen tijdens het spelen en de activiteiten nieuwe ervaringen op? Zijn ze geboeid en gefascineerd door de activiteit? Zit er uitdaging in het spel of activiteit? Dan is ook de betrokkenheid hoog.

In *het Pedagogisch Kompas,* het pedagogisch beleid van Wij zijn JONG, staat uitvoerig beschreven hoe **welbevinden en betrokkenheid** voor ons de belangrijkste toetsstenen zijn om de ontwikkeling van kinderen te beoordelen. De mate van welbevinden en betrokkenheid daagt ons uit om de pedagogische kwaliteit voortdurend aandacht te geven. Daarbij nemen we steeds de vier pijlers onder de loep om onze aanpak te verbeteren:

[1] Zie werkwijze in het protocol zorgstructuur

Korein
Voor kinderen.

Opvoeden doen we samen – Kunnen we onze samenwerking verbeteren? Met ouders, met elkaar en met andere organisaties?
In een rijke uitdagende omgeving – Hoe rijk en uitdagend is ons aanbod?
Met ruimte voor initiatief – Bieden we voldoende keuzevrijheid? Is het dagritme afgestemd op ruimte voor initiatieven van kinderen? Zijn onze activiteiten/spelimpulsen passend en verrijkend?
Altijd in dialoog – Weten we wat kinderen beweegt, wat kinderen bezighoudt en hoe we aansluiten bij hun behoeften en belevingswereld?

Aan welbevinden en betrokkenheid zien we hoe het gaat met een kind én met onze pedagogische kwaliteit. Jaarlijks monitoren en meten we die, zodat we zicht houden op wat we kunnen aanpakken. De jaarlijkse cyclus waarmee we onze pedagogische kwaliteit borgen bestaat uit deze fasen:

- De pedagogische praktijk evalueren.
- Vanuit die evaluatie pedagogische doelen bepalen.
- Werken aan de pedagogische doelen met acties die de vier pijlers versterken (via werkoverleg, coaching en/of scholing/training).
- Het effect van onze aanpak beoordelen door te kijken naar het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen.

Pedagogische kwaliteit – onze focus voor het komende jaar

In ons pedagogisch handelen, en het coachen daarvan, hebben wij aandacht voor alle vier de pedagogische pijlers. Gedurende het jaar blijven we kijken naar kinderen vanuit de bril van welbevinden en betrokkenheid, hierdoor weten we op welk onderdeel we op dat moment de pedagogische focus moeten leggen. Dit is dan dus ook aan verandering onderhevig.

Daarnaast werken we met grotere, overstijgende doelen die gedurende het jaar in kleine subdoelen zullen worden opgedeeld. Deze zijn terug te zien in het coachplan.

De focus ligt in 2026 in ieder geval op;

Locatiebreed

- <u>Zicht op welbevinden en betrokkenheid; samen kijken naar kinderen</u>
- In 2026 willen we weer actief aan de slag met de begrippen welbevinden en betrokkenheid om samen meer zicht te krijgen op de behoeften van de kinderen als basis van ons pedagogisch handelen en keuzes in aanbod. Dit doen we middels de 5-punt schaal en de pijlers van ons pedagogisch kompas.
- <u>Opvoeden doen we samen (ouders); samenwerken en informeren</u>
- Bewuste inzet van gespreksvaardigheden met extra aandacht voor nieuwsgierige vragen stellen en durven doorvragen op details om elkaar beter te kunnen begrijpen en samen afspraken te kunnen maken t.b.v. van het kind. Hierbij nemen wij een actieve rol in het delen van
- onze pedagogische expertise met ouders. In dit gehele proces zijn we cultuursensitief.

Korein
Voor kinderen.

BSO

- Altijd in dialoog; ontwikkeling stimuleren
- Opvoeden doen we samen; ontwikkeling van kinderen volgen en groepsmanagement
- Rijke uitdagende omgeving; inrichting speelhoeken, ruimtes en plekken
- Werken vanuit de 6 domeinen BSO; gevarieerd, voorbereid activiteitenplanning
  - Inzetten van het kindvolgsysteem KIJK! waardoor er steeds meer zicht komt op de ontwikkeling en behoeften van de kinderen wat meegenomen kan worden in de dagelijkse interactie en het spel-/activiteitenaanbod.
  - In het activiteitenaanbod zorgen voor voldoende variatie vanuit de 6 domeinen. Kinderen stimuleren om mee te doen en blijven bijstellen om aan te blijven sluiten bij de interesses van de kinderen.
  - Samen werken aan een efficiënte en effectieve taakverdeling t.b.v. een activiteitenprogramma en de uitvoering van de activiteiten.

Het werken aan bovenstaande focusdoelen doen we tijdens werkbesprekingen en coaching on the job. Tevens zal PEB (pedagogische educatieve beeldcoaching) waar mogelijk als instrument worden ingezet.

Opvoeden doen we samen – met andere organisaties.

In dit deel: de doorgaande lijn met het onderwijs en samenwerken met andere organisaties.

Samenwerken met het onderwijs

Hieronder lees je met welke scholen voor basisonderwijs we samenwerken en de manier waarop we dat doen.

Naam basisschool	Samenwerking
't Slingertouw	• Onze BSO groepen verzamelen in de gymzaal van de school waar een directe overdracht is van leerkracht naar pedagogisch professional. Daarnaast gebruikt 1 van onze BSO groepen (de Vossen) vast de aula ruimte van de school. Hierdoor is regelmatig onderling contact over het gebruik van de ruimtes. • Er is een klein-begeleidingsteam. Hierbij sluit de vestigingsmanager van Korein, GGD, WijEindhoven en leerkrachten en/ of IB'ers van school aan. We bespreken dan een aantal kinderen waar zorgen over zijn. Dit zijn kinderen binnen de kinderopvang en kinderen die al op school/BSO zitten. Ouders zijn op de hoogte en hebben toestemming gegeven dat hun kind besproken wordt in dit KBT. • Er is regelmatig een overleg met school (directeur of adjunct-directeur en vestigingsmanager Korein). Hierin worden de activiteiten die op school plaatsvinden besproken, zaken die op school of op de opvang/ BSO lopen die voor beide partijen belangrijk

Korein
Voor kinderen.

	zijn om te weten en worden activiteiten en lopende zaken geëvalueerd.

In een rijke uitdagende omgeving.

In dit hoofdstuk: indeling van de ruimte, inrichting van de hoeken en plekken, geordend materiaal en buitenruimte.

Verschillende soorten BSO
Op iedere BSO denken de pedagogisch professionals creatief na over de best mogelijke invulling van de rijke uitdagende omgeving.

Groep Konijnen maakt gebruik van de ruimte die ook wordt gebruikt door peuterwerk Vlinders. De ruimte heeft tafels in verschillende hoogten zodat zowel jonge als oudere kinderen goed kunnen zitten. Er is een grote wandkast met voldoende opbergruimte waardoor materiaal voor de peuters en de BSO kinderen gescheiden en veilig opgeborgen kan worden.

Groep Muizen maakt gebruik van de ruimte grenzend aan die van peuterwerk Vlinders. Deze ruimte heeft tafels in verschillende hoogtes, zodat zowel jongere als oudere kinderen goed aan tafel kunnen zitten. Daarnaast heeft de BSO een eigen kast met materialen passend bij de leeftijd van de BSO kinderen. De ruimte is zo ingericht om creatief bezig te zijn, zoals knutselen en tekenen.

De VSO is gekoppeld aan de groep Muizen, omdat zij beiden 5 dagen zijn geopend en kinderen opvangen in de leeftijd van 4 tot en met 13 jaar. De VSO Muizen zit in hetzelfde lokaal als BSO Muizen.

Groep Vossen maakt gebruik van de aula van de basisschool met daaraan grenzen de gym-/ speelzaal. Dit is tevens de plek waar veel centrale activiteiten worden verzorgd. Ook hier is een wandkast aanwezig met materialen passend bij de leeftijd van de BSO kinderen. Kinderen hebben hier volop ruimte om te bouwen en bezig te zijn met expressie op het podium en waar mogelijk beweging in de gymzaal.

Groep Uilen maakt gebruik van de ruimte aan de gang. Deze ruimte heeft een eigen keuken en deze wordt regelmatig gebruikt om te experimenteren met bijv. kook- en bakactiviteiten. Ook wordt hier lezen gestimuleerd in een leeshoek en is er een wandkast met gezelschapsspellen aanwezig.

Elke ruimte heeft een ‘huiselijke’ hoek met een bank en kleed om lekker te kunnen zitten en om bijvoorbeeld een boek lezen.

Korein
Voor kinderen.

Op de BSO hebben we een open deuren beleid. Dat betekent dat als de kinderen zijn aangemeld in hun basisgroep en na een gezamenlijk moment in een andere ruimte mogen spelen of aansluiten bij een activiteit in een andere ruimte. Het streven voor 2026 is een planbord, waarbij het aanbod zichtbaar is en kinderen hun naam kunnen verbinden aan een ruimte en georganiseerde danwel vrije activiteit.

Indeling van de ruimte

We streven naar een prettige, sfeervolle en rustige uitstraling. De ruimtes zijn in oktober 2025 geverfd in lichte kleuren, wat zorgt voor één geheel op de locatie in alle ruimtes en zijn enkele meubels vervangen. Verder zorgen we voor een goed overzicht en houden we belangrijke looproutes vrij. Zo creëren we een plek waar kinderen, ouders en pedagogisch professionals zich prettig voelen.

De rijke uitdagende omgeving bevat hoeken en plekken die zijn ingericht voor een bepaald spel of activiteit. De plekken zijn afgebakend met bijvoorbeeld kasten, speelschermen, matten of tape. Dat zorgt voor rust en concentratie. Er is ruimte voor rustig en meer actief spel, voor individueel spel en voor kleine of grote groepsactiviteiten. Bij de indeling streven we naar specifieke ruimtes, hoeken of plekken met bijvoorbeeld de volgende functies: beeldende creativiteit (atelier), muziek, dans, drama (theater), ruimtelijk inzicht en techniek, natuurbeleving, gezelschapsspelen, media (computer, games), fantasie en rollenspelen, beweging, sport en spel. Daarmee sluiten we aan op de leeftijd van de kinderen. Ook de toiletruimtes bieden de mate van privacy en zelfstandigheid die bij de leeftijd past.

Inrichting van de hoeken en plekken

We zoeken, soms samen met de kinderen, naar gevarieerde materialen. Alle kinderen kunnen iets van hun niveau vinden en hebben voldoende keuze. Kinderen kunnen naast of met elkaar bezig zijn met voldoende materialen. Het materiaal wordt regelmatig aangevuld en afgewisseld. Verder zijn er in elke groep materialen en illustraties te vinden waarop verschillende culturen en rollen zichtbaar zijn. Er is een gevarieerd en afwisselend aanbod qua materiaal aanwezig.

Geordend materiaal

De materialen zijn overzichtelijk geplaatst en zo nodig gelabeld. Die ordening helpt onszelf, maar is ook belangrijk voor het spel of de activiteit van kinderen. Ze kunnen het materiaal vinden en gemakkelijk opbergen. Ook voor ouders kan het handig zijn om overzicht te hebben. Soms bewaren kinderen gemaakte spullen een tijdje, bijvoorbeeld om er de volgende keer mee verder te gaan of om iets tentoon te stellen. We streven ernaar ook daar een plek voor te reserveren.

Buitenruimte

We streven naar een uitnodigende buitenspeelplaats. Buiten hebben kinderen andere spelmogelijkheden en ze doen er belangrijke ervaringen op. Ook buiten is er een zichtbare verdeling van de ruimte. We streven naar een veilige, gevarieerde ondergrond die past bij het spel – bijvoorbeeld gras, steen, zand of

Korein
Voor kinderen.

een ondergrond met een klein niveauverschil. Ook zorgen we voor gevarieerde buitenmaterialen die gemakkelijk te vinden en op te ruimen zijn. Elke dag willen we graag buiten kunnen zijn.

Met ruimte voor initiatief.

In dit hoofdstuk: vrij spel en uitnodigende activiteiten, eten en drinken, de overgang van school naar bso, vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen.

Vrij spel en uitnodigende activiteiten

De tijd op de BSO is ingedeeld in herkenbare periodes met vaste onderdelen. Daarnaast bieden we kinderen gedurende de week gevarieerde en aantrekkelijke activiteiten. Bij het vrij spelen en de activiteiten letten we ook op de eigen initiatieven van kinderen.

Richtlijn indeling van de middag: 14.45-15.30u ontvangst en eet- en drinkmoment 15.30-16.30/ 17.00u : activiteitenaanbod 16.30-17.00u: eet- en drinkmoment 17.30-18.30u: vrij spel en ophaalmoment

Eten en drinken

Tijdens de BSO zijn er groepsmomenten waarop de kinderen samen eten en drinken. We zien de eetmomenten als een belangrijke sociale activiteit en vinden sfeer en een gezellige aankleding belangrijk. De pedagogisch professionals laten kinderen kennismaken met een gevarieerd aanbod aan smaken en texturen. We vinden het belangrijk dat kinderen meegenomen worden in het gehele proces van de productie van voeding. Daarom stimuleren we het ondernemen van activiteiten die gerelateerd zijn aan voeding, zoals zelf groente en fruit kweken, samen koken en daarvoor samen boodschappen doen. Samen koken is een mooie manier om kennis te maken met andere voedingsmiddelen, andere culturen en gevarieerde maaltijden. We volgen het voedingsbeleid zoals deze is vastgesteld bij Korein.

De overgang van school naar BSO

Elk kind beleeft de overgang van school naar BSO anders. Kinderen komen met verschillende behoeften binnen. De een wil graag even rust, de ander leeft zich graag even uit. Pedagogisch professionals hebben oog voor die verschillen en weten wanneer ze een kind met rust moeten laten of juist moeten uitnodigen tot spel.
Gedurende de middag zijn er ook overgangsmomenten van het ene naar het andere onderdeel, bijvoorbeeld tussen vrij spel en een geplande activiteit. Omdat overgangen prikkelrijk kunnen zijn, laten

Korein
Voor kinderen.

we die momenten soepel verlopen. We hebben gezamenlijke afspraken en gebruiken soms rituelen. Pedagogisch professionals stemmen onderling de overgangen goed af.

Bij de uitvoering van de activiteiten werken we conform het veiligheid- en gezondheidsbeleid.

Vakantieopvang en opvang op schoolvrije dagen

Tijdens de vakantie of op schoolvrije dagen zijn kinderen langere dagen bij ons. We hebben dan een ander dagritme met afwisseling tussen vrij spel en uitnodigende activiteiten.

Onze dagindeling in de vakantie of tijdens een schoolvrije dag ziet er zo uit:

07.30-09.00u ontvangst met vrij spel
9.00-12.00u activiteitenaanbod en/ of vrij spel, eet- en drinkmoment wordt ingepland
12.00u lunch (tijd kan afwijken rondom activiteitenaanbod)
12.30-16.00u activiteitenaanbod en/ of vrij spel
15.00u eet- en drinkmoment
15.30-17.00u: activiteitenaanbod en/ of vrij spel
17.00-18.30u: vrij spel en ophaalmoment

Korein
Voor kinderen.

Altijd in dialoog.

In dialoog zijn betekent dat er wederzijds contact is. Oftewel, vertaald naar de dagelijkse praktijk: dat er interactie is tussen pedagogisch professionals en kinderen – en tussen kinderen en volwassenen onderling. De pedagogische wetenschappen onderscheiden zes interactievaardigheden. Onze pedagogisch professionals zetten die vaardigheden dagelijks in, zodat kinderen zich veilig en op hun gemak voelen bij ons.

De zes interactievaardigheden:

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structuur bieden en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Sensitieve responsiviteit

Sensitieve responsiviteit is reageren op wat kinderen willen, denken en voelen – door oog te hebben voor signalen, non-verbaal en verbaal, en door een kind aan te voelen. Het gaat over geborgenheid bieden, een vertrouwensrelatie aangaan en kinderen erbij laten horen in een positieve groepssfeer. Voorbeelden daarvan zijn luisteren, de aai over de bol, het oogcontact, de knipoog, interesse en nieuwsgierig zijn naar het kind. Ook gaat het bij sensitieve responsiviteit over aanmoedigen en bevestigen: kinderen de mogelijkheid geven om nieuwe dingen te ontdekken. Voorbeelden daarvan zijn belangstelling tonen, betrokken zijn bij wat het kind doet, steun bieden bij moeilijke momenten en enthousiasme van het kind delen.

Respect voor autonomie

Respect voor autonomie is kinderen de ruimte geven om zelfstandig te doen wat ze zelfstandig kunnen. Respect voor autonomie is ook: kinderen de kans geven vanuit eigen interesses bezig te zijn en keuzes te maken, zelf te experimenteren en ontdekkingen te doen. Als pedagogisch professionals lokken we ideeën en initiatieven uit, betrekken we kinderen bij het bepalen van regels en afspraken, en hebben we reële verwachtingen. Kinderen voelen het wanneer ze serieus worden genomen. Dan ontwikkelen ze eigenwaarde en kunnen ze zich betrokken voelen bij de groep, het spel en de activiteiten.

Structuur bieden en leidinggeven

Door structuur te bieden, orden je de wereld om kinderen heen. Alle kinderen hebben daar behoefte aan. Structuur geeft ze het houvast dat ze nodig hebben om zelfstandig aan de slag gaan. Voorbeelden daarvan zijn een overzichtelijke speelleeromgeving, een begrijpelijke dagindeling, een beperkt aantal consequente en duidelijke regels die uitgelegd worden aan kinderen, voorspelbaar en duidelijk gedrag

Korein
Voor kinderen.

van pedagogisch professionals. Structuur bieden en leidinggeven lijkt het tegenovergestelde van respect voor autonomie, maar ze vullen elkaar aan als ze in evenwicht zijn. Voor elke (leeftijds)groep en voor elk kind ligt dat evenwicht weer anders.

Ongewenst gedrag ombuigen naar gewenst gedrag
Hoe gaan we om met ongewenst gedrag? Kinderen willen zich geaccepteerd voelen zoals ze zijn. Inclusief hun emoties en belevingen, ook op momenten dat ze boos, druk of naar binnen gekeerd zijn. We gaan ervanuit dat het kind met zijn gedrag een bedoeling heeft, ook al is dat gedrag niet altijd effectief of gewenst. Allereerst proberen we daarom de intentie van kinderen te begrijpen. Er zijn veel redenen voor ongewenst gedrag, bijvoorbeeld niet weten dat iets niet mag, van slag zijn door een gebeurtenis, meer uitdaging nodig hebben of temperamentvol zijn. Het gedrag kan ook bij de ontwikkelingsfase horen. Het doel van ombuigen van ongewenst naar gewenst gedrag is dat het kind met (zelf)vertrouwen weer verder kan met het sturen van zijn eigen gedrag. Kinderen voelen zich ook veiliger als ze weten dat er iemand aanwezig is die ingrijpt als het even niet gaat, die ondersteunt of juist begrenst. Iemand bij wie ze kunnen checken of wat ze doen ook kan.

Er zijn veel manieren waarop pedagogisch professionals kunnen reageren op ongewenst gedrag: een non-verbale reactie geven, een grapje maken, kinderen positief herinneren aan een regel, gedrag benoemen dat gewenst is, ik-boodschappen geven over het gedrag van het kind, en soms ook negatief gedrag negeren en positief gedrag juist belonen.

Vijf stappen bij conflictoplossing
Soms hebben kinderen conflicten. Wij zien die als leermomenten voor de (sociale) ontwikkeling. Kinderen leren hun gevoel en mening te laten horen en zien. Ze leren zichzelf en de ander beter te begrijpen en oplossingen te zoeken. Daardoor leren ze sociale en morele regels. Bij een conflict zetten pedagogisch professionals vijf stappen:

1. Bij een probleem of conflict stoppen we, snel maar rustig, het ontoelaatbare gedrag. We benoemen de emoties die kinderen laten zien en geven ze zo nodig een handreiking om hun emoties op een toelaatbare manier te uiten (stoom afblazen/ruimte voor ontlading zonder dat andere kinderen zich onveilig voelen).
2. We verzamelen informatie over wat er is gebeurd. Daarna checken we of we het goed hebben verwoord of begrepen.
3. We formuleren het probleem opnieuw en vragen naar compromisvoorstellen/oplossingen en kiezen er samen een uit.
4. We letten erop dat de gekozen oplossing naar tevredenheid van alle kinderen is, en we bedenken zo nodig samen hoe we die kunnen uitvoeren.
5. We ronden het gesprek af, blijven ondersteuning geven en kijken of de oplossing voor alle kinderen werkt.

Korein
Voor kinderen.

Praten en uitleggen

Bij deze interactievaardigheid gaat het om hoe we aansluiten bij de leeftijd, het ontwikkelingsniveau en de behoefte van kinderen. We geven uitleg in een rustig tempo met een logische opbouw, zodat kinderen de uitleg goed begrijpen.

Praten en uitleggen gaat ook om overleg met de kinderen: op de bso mogen ze al veel meebepalen. We voeren allerlei gesprekken met de kinderen. Kleuters komen bij ons met hun waarom-vragen, feitelijke vragen of filosofische vragen. We genieten van de uitwisseling en van het samen zoeken naar antwoorden. Zesjarige kinderen vertellen al volop en geven hun mening. Oudere kinderen kunnen zich steeds beter concentreren op een onderwerp. Ook hanteren ze de gespreksregels vaak al goed. Ze gaan bijvoorbeeld goed om met beurtwisseling, luisteren, vertellen en focussen.

De onderlinge omgang is gebaseerd op plezier, aandacht, oprechte interesse, begrip, respect en duidelijkheid. We creëren een positieve communicatieve sfeer door regelmatige beurtwisselingen – zowel een-op-een als in groepssituaties. Soms bouwen we gesprekken uit om het denkvermogen van kinderen te prikkelen. In een groepssituatie proberen we iedereen te betrekken bij wat er gebeurt. We letten erop dat alle kinderen aan het woord kunnen komen. Nederlands is de voertaal, maar in sommige werksituaties kan een pedagogisch professional een andere taal gebruiken in het belang van het kind. Soms gebruiken we gebaren, mimiek of beeldmateriaal.

Ontwikkeling stimuleren

De interactievaardigheid ‘Ontwikkeling stimuleren’ zetten we in tijdens allerlei situaties en activiteiten. Bij de bso zijn kinderen in hun vrije tijd. We bieden kinderen een ontspannen, veelzijdige en uitnodigende opvang. Ze ontwikkelen zich via muziek en toneel, beeldende expressie, boeken en films, techniek en ruimtelijk inzicht, de natuur, sport en bewegen, digitale ervaringen en soms ook huiswerk van school. Bij de bso doen ze in alle ontwikkelingsgebieden ervaringen op, passend bij hun eigen tempo, interesses en mogelijkheden. Dat gaat op een ontspannen manier.

Kinderen zijn van zichzelf nieuwsgierige ontdekkers en onderzoekers, en wij begeleiden ze op hun ontdekkingstocht. We kennen de kinderen en hun interesses en mogelijkheden. Daardoor zien we in allerlei spelsituaties en activiteiten kansen voor begeleiding. Per situatie kiezen we wat we doen: intenties en plannen van kinderen verwoorden of helpen uitvoeren, samen nadenken over nieuwe materialen of nieuwe ideeën bij een vertrouwd spel, open vragen stellen, samen oplossingen zoeken, indrukken verwerken, kinderen bij elkaar betrekken, meespelen, om voorbeelden vragen, voorbeelden geven, instructie geven en nog veel meer. We helpen kinderen ook als ze iets nog niet helemaal alleen kunnen of durven. Kortom: we stimuleren de ontwikkeling op alle mogelijke manieren.

Begeleiden van onderlinge interacties

Met deze interactievaardigheid sluiten we het hoofdstuk af. Als pedagogisch professionals begeleiden we de onderlinge interacties van kinderen en het groepsproces. Dat doen we met begrip, respect, interesse en duidelijkheid. Kinderen leren volop van elkaar, ze vullen elkaar aan en ze hebben plezier in samenzijn en erbij horen. We zetten ons in voor een groepssfeer waarbij ieder kind zichzelf kan zijn en mee kan doen. We praten over diverse onderwerpen en we zijn nieuwsgierig naar verschillende ideeën

Korein
Voor kinderen.

en meningen. Verder creëren we gezamenlijkheid door bijvoorbeeld feestjes te vieren, rituelen uit te voeren, (groeps)herinneringen te koesteren met foto's en verhalen, vriendschappen te zien en te waarderen. Zelf laten we goed voorbeeldgedrag zien. Waar het kan, laten we kinderen meedenken en beslissen. Door kinderen vaak te laten werken in kleine groepen (bijvoorbeeld bij activiteiten, eten en drinken), geven we kinderen de kans om elkaar goed te leren kennen.

Korein
Voor kinderen.

Overige pedagogische kwaliteitseisen.

In dit hoofdstuk: extra aspecten van het pedagogisch beleid, conform de eisen in de Wet Kinderopvang.

Activiteiten waarbij de basisgroep verlaten wordt

Op onze vestiging verlaten de kinderen soms de basisgroep.

Bij de volgende (spel)activiteiten en/ of periodes verlaten de kinderen de basisgroep:
Bij gezamenlijke spelactiviteiten of activiteiten die aangeboden worden en passend zijn voor de leeftijd en interesse van het kind is er de mogelijkheid dat het kind tijdelijk aansluit. Op dit moment verlaat het kind zijn/haar basisgroep.

Ook op de volgende momenten verlaten kinderen hun basisgroep om mee te doen aan activiteiten:

- spelen op de hal of op de gang
- activiteiten in het kader van 'open deuren' op locatie
- activiteiten in het kader van 'wennen' op een andere groep
- activiteiten samen met de basisschool 't Slingertouw
- georganiseerde workshops
- buiten spelen
- activiteiten buiten de locatie (bos, speeltuin)
- uitstapjes

Hier zijn toestemmingsformulieren voor getekend.
Als BSO-kinderen met het busje weg gaan, wordt dit naar ouders gecommuniceerd in het ouderportaal.

Als kinderen de basisgroep verlaten, dan is dat als volgt geregeld:
De pedagogisch professional van de basisgroep is op de hoogte op welke groep het kind gaat spelen. De pedagogisch professional van de andere groep is op de hoogte dat het kindje komt spelen op de groep. Deze afstemming gebeurd momenteel alleen verbaal. We gaan in 2025 naar een werkbaar systeem om dit fysiek zichtbaar te maken voor pedagogisch professionals, kinderen en ouders.

Extra opvang afnemen

Ouders hebben bij ons de mogelijkheid voor het afnemen van extra opvang.

Kinderen komen meestal op vaste dagen naar de dagopvang. Dat is belangrijk voor de stabiliteit van de groepen, het veilige en vertrouwde gevoel van de kinderen en daarmee de pedagogische kwaliteit.

Korein
Voor kinderen.

Soms kan het voorkomen dat ouders extra opvang nodig hebben. Het toekennen van extra opvang is afhankelijk van hoeveel plaats er is op de groep. Extra opvang vraagt een ouder aan via het ouderportaal.

Omgang met de basisgroep bij activiteiten in groepen groter dan 30 kinderen

We inventariseren vooraf wat de risico's zijn.

Bij activiteiten buiten de locatie:

- Dragen alle kinderen een polsbandje met naam en nummer van de BSO
- Dragen de kinderen een opvallend hesje
- Dragen pedagogisch professionals bedrijfskleding
- Zijn ouders geïnformeerd en hebben zij vooraf toestemming gegeven
- Zijn medewerkers telefonisch bereikbaar
- Is er een EHBO trommel aanwezig
- Is er een duidelijke taakverdeling voor de medewerkers en splitsen zij vooraf de verantwoordelijkheid voor de kinderen

Inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Volgens de Wet Kinderopvang moet er per vestiging vijftig uur per jaar beschikbaar zijn voor pedagogisch beleid en tien uur per fte voor coaching. De pedagogisch beleidsuren zijn bestemd voor de totstandkoming en uitvoering van beleidsvoornemens (zie pedagogische kwaliteit, onze focus voor dit jaar). De coaching uren worden ingezet om pedagogisch professionals te coachen bij hun werkzaamheden.

Bovenstaande uren hebben we als volgt verdeeld, waarbij alle medewerkers (inclusief flexmedewerkers en invallers) minimaal eenmaal per jaar coaching ontvangen. De uren zijn vastgesteld op peildatum 1 januari.

Vormgeving pedagogische beleidsvoornemens	50 uur, vestigingsmanager
Vormgeving coaching van medewerkers	126,3 uren BSO en dagopvang, pedagogisch coach

Coaches verdelen hun uren over bijvoorbeeld werkoverleg, kind-besprekingen, inspiratiebijeenkomsten, samen formuleren van pedagogische doelen, evaluatie van pedagogische doelen en coaching on the job met teams. Coaches en managers streven gezamenlijk naar een zo efficiënt mogelijke inzet.

Korein
Voor kinderen.

Bijlage 1.

De ontwikkelingsgebieden op een rij

De ontwikkelgebieden binnen ons pedagogisch kompas
Binnen onze opvang staan acht ontwikkelingsgebieden centraal. Kinderen ervaren deze gebieden in samenhang, waarbij elk gebied afzonderlijk te onderscheiden is, maar tegelijkertijd beïnvloed wordt door de andere, en zelf ook weer invloed uitoefent op de andere. De onderlinge wisselwerking zorgt voor een rijke evenwichtige ontwikkeling.
Met de vier pijlers van het pedagogisch kompas laten wij de kinderen de verschillende ontwikkelingsgebieden ervaren.

1. De sociaal-emotionele ontwikkeling.

De emotionele ontwikkeling van kinderen begint bij het ervaren van veiligheid en welbevinden. Vanuit deze basis ontwikkelen zij vertrouwen in zichzelf en in anderen. Vertrouwen in zichzelf stimuleert nieuwsgierigheid en de wil om te ontdekken en te onderzoeken. Vertrouwen in de ander zorgt ervoor dat kinderen durven te leunen op anderen wanneer dat nodig is en troost en aanmoediging kunnen ontvangen.
De sociale ontwikkeling begint met samenzijn en samen spelen – van naast elkaar spelen, naar met elkaar spelen, tot daadwerkelijk samenwerken binnen het spel. Ze overleggen, geven elkaar de ruimte (beurtwisseling) en vullen elkaar aan. Ze oefenen met het opstellen van gezamenlijke regels, het nakomen van afspraken en het oplossen van conflicten. Tijdens deze interacties ervaren ze verschillende emoties. Hoe voelt het als iets lukt? Hoe is het om te winnen? Maar ook: hoe ga je om met teleurstelling of verlies? Wat doe je als een ander verdrietig of boos is? En hoe kun je daarmee omgaan? Vanuit vertrouwen ontwikkelen zij veerkracht, leren ze omgaan met zichzelf en met anderen en geven ze verder vorm aan hun identiteit.

2. De motorische ontwikkeling

Bij de motorische ontwikkeling gaat het over de grote en de kleine motoriek. Het is het proces waarin kinderen hun lichaam leren coördineren en beheersen, van grote bewegingen tot kleine, precieze handelingen. De grote motoriek ontwikkelt zich van het pakken van je voetje, naar omrollen, kruipen, staan en lopen, een bal rollen, klimmen, fietsen, dansen, voetballen, turnen en rennen. De kleine motoriek richt zich op de kleinere en meer precieze bewegingen. Kinderen oefenen met strepen zetten met een kwast, een autootje laten rijden, een trein aan elkaar koppelen, bouwen met fijne materialen, schrijven, fluiten, puzzelen en rijgen. En ook door ritsen en knopen sluiten, veters strikken, scheuren, knippen, vouwen en tekenen.

Korein
Voor kinderen.

3. De taalontwikkeling

De taalontwikkeling begint vanaf het allereerste begin met horen, kijken, lachen en huilen, brabbelen. Vanuit deze eerste communicatie groeit de taalontwikkeling naar luisteren, praten en gesprekken voeren. Kinderen oefenen de hele dag. Leren constant nieuwe woorden. Taal gaat ook over rijmen, verhalen maken, gedichtjes bedenken, en vaardigheden als lezen, schrijven en het begrijpen van steeds ingewikkeldere en abstractere informatie. Bij taal wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen de passieve en actieve taalvaardigheid. Bij de passieve gaat het om het begrijpen van taal: het kunnen volgen van dialogen, opdrachten, liedjes, verhalen, toneelstukjes en filmpjes. Kinderen leren luisteren met aandacht en betekenis geven aan wat ze horen of zien.
Bij actieve taalvaardigheid gaat het over de beheersing van taal als 'instrument' om iets wat je ervaart, voelt of denkt tot uitdrukking te brengen. Kinderen oefenen met zelf spreken, vragen stellen, meningen geven, verhalen vertellen en informatie delen. Ze leren hoe taal werkt, hoe zinnen zijn opgebouwd en hoe ze hun gedachten kunnen ordenen en overbrengen.

4. De rekenontwikkeling

Ook de rekenontwikkeling begint spelenderwijs. Kinderen ontdekken de wiskundige wereld om zich heen via hun lichaam en zintuigen. Van 'daar pas ik wel tussen' naar meten van de hoogte, breedte en diepte. Van rekening houden met één eigenschap tegelijk naar rekening houden met meer eigenschappen. Van willekeurig tellen van de getallen 1, 2, 7, 5, 10 naar het uitrekenen van 4 x 12 = 48. Van drie blokken op elkaar zetten naar werken vanuit een bouwtekening tot er een kasteel staat. Van verschil voelen tussen zacht, hard, nat, droog, licht en zwaar naar onderscheid maken tussen kleuren, vormen, structuren, hoeveelheden, etc.
Rekenen is veelzijdig. Het gaat over sorteren en ordenen (zacht-hard, dik-dun, rood-groen, ruw-zacht etc.) patronen zien en maken (kralenketting, mozaïek), spelen met getallen, ruimte ervaren en ermee bouwen of tekenen, wegen, meten en vergelijken. En het besef van tijd (dagen, weken, seconden, snel-langzaam) en ritme (melodische en ritmische muziek).

5. De creatieve en expressieve ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij de zintuigen, het waarnemen van smaken, geluiden, muziek, beelden en bewegingen, het voelen van diverse soorten materialen. Kinderen luisteren, kijken en ervaren, en zetten deze indrukken om in eigen expressies. Bij de creatieve en expressieve ontwikkeling ontdekken kinderen hoe ze hun gevoelens, gedachten, ideeën en ervaringen kunnen verbeelden of verklanken. De creatieve en expressieve ontwikkeling is heel gevarieerd: zingen, muziek, bewegen of dansen, tekenen, schilderen, kleien, grafische vormgeving. En ook over het bedenken van creatieve oplossingen, nieuwe verbanden zien, risico's inschatten en fouten te zien als leermogelijkheid. Kinderen experimenteren met klanken, kleuren, ritmes, melodieën, bewegingen, ideeën en leren hoe ze met kleur, lijn, vorm, structuur en ruimte iets kunnen uitdrukken.

Korein
Voor kinderen.

6. De morele ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij het voelen dat je erbij hoort en dat je wordt geliefd en gewaardeerd om wie je bent. Vanuit deze veiligheid en verbondenheid ontwikkelen kinderen een gevoel voor goed en kwaad, en leren ze nadenken over wat mag en niet mag – en waarom. Ze ontdekken dat hun gedrag invloed heeft op anderen. Ze leren verschillen tussen mensen herkennen en respecteren. Als ik mag zijn wie ik ben, mag jij zijn wie jij bent. Stap voor stap ontwikkelt zich het vermogen om zich te verplaatsen in de gevoelens, gedachten en situaties van anderen. Kinderen leren empathie te tonen en verbondenheid te ervaren én te bieden. Kinderen gaan sociale regels en normen begrijpen, zoals eerlijkheid, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar. Ze oefenen met morele keuzes, conflicten oplossen, en rekening houden met anderen. Ze merken dat democratisch samenleven vraagt om wederzijds respect en samenwerking. Daarbij ontwikkelen kinderen ideeën over hoe ze naar de wereld en mensen kijken, met wie ze zich identificeren en wat het betekent om een 'goed' mens te zijn.

7. De cognitieve ontwikkeling

Deze ontwikkeling begint bij doen, ervaren en ontdekken. Kinderen leren door zelfstandig en samen met anderen te handelen, te onderzoeken en oplossingen te bedenken, met alles wat ze in hun omgeving tegenkomen. Dit begint bij baby's willekeurig. Gaandeweg (met de kennis en ervaringen die een kind steeds opdoet) wordt dit meer doel- en uiteindelijk resultaatgericht. De nieuwe kennis en vaardigheden worden door jonge kinderen vooral nog vanuit eigen perspectief ervaren. Als kinderen ouder worden breiden de manieren van ontwikkelen en leren zich uit. Hun toenemend denkvermogen zorgt ervoor dat ze niet alles meer hoeven uit te vinden door het zelf te doen. Het denken wordt door de jaren heen steeds logischer en er worden meer verbanden gelegd. Kinderen zoeken steeds meer gericht naar bepaalde kennis en vaardigheden. Daarbij zijn ze steeds beter in staat om zaken vanuit verschillende perspectieven te bekijken.
Ze ontwikkelen steeds meer concrete kennis over mensen, dieren, natuur en techniek, en maken geleidelijk de stap naar het begrijpen van abstracte begrippen en filosofische vragen. Ze raken vertrouwd met de fysische wereld – van een zandkorrel tot een sterrenstelsel – en leren hoe voorwerpen zich gedragen in verschillende situaties. Bijvoorbeeld: wat gebeurt er als je water op papier giet, of hoe een bal zal rollen afhankelijk van de ondergrond en kracht. Kinderen leren ook de effecten van hun handelingen voorspellen. Ze ontdekken hoe dingen werken, hoe ze iets kunnen maken of veranderen, en hoe ze informatie kunnen gebruiken om tot nieuwe inzichten te komen. In deze ontwikkeling speelt ook technologie en digitalisering een steeds grotere rol. Kinderen raken vertrouwd met technische en digitale middelen en toepassingen.

8. Zelfsturing en ondernemingszin

Ook deze ontwikkeling begint bij het willekeurig exploreren van de omgeving. Kinderen proberen uit, ontdekken en ervaren. Gaandeweg leren ze bewust keuzes te maken in hun spel en activiteiten: ze weten wat ze willen, nemen initiatief en zetten stappen om hun doelen te bereiken. Ze ontwikkelen wilskracht en leren doelen stellen, keuzes maken en gericht handelen. Ze bedenken scenario's voor acties, kunnen afstand nemen van een situatie en reflecteren op hun ervaringen. Zo leren van wat goed ging én van wat beter kan. Kinderen leren omgaan met moeilijkheden en obstakels. Ze ontwikkelen doorzettingsvermogen, flexibiliteit en het vermogen om problemen op te lossen. Ze ontdekken dat fouten maken erbij hoort en dat je met creativiteit en doorzettingsvermogen nieuwe oplossingen kunt vinden.

Korein
Voor kinderen.

Bijlage 2.

Activiteiten domeinen

Binnen Wij Zijn JONG werken we met verschillende domeinen om ervoor te zorgen dat er een gevarieerd en afwisselen activiteitenaanbod is. Een kind ontwikkelt zich op diverse gebieden. Door het gebruik van verschillende domeinen kunnen wij activiteiten aanbieden die alle ontwikkelgebieden van kinderen aanraken. Hierdoor kunnen wij de ontwikkeling van kinderen optimaal stimuleren. Dit doen we samen, in een rijke en uitdagende omgeving, met ruimte voor eigen initiatief en altijd in dialoog. Daarnaast verhogen activiteiten de betrokkenheid en het welbevinden van kinderen. Om een gevarieerd keuze-aanbod te organiseren voor kinderen, maken we gebruik van zes domeinen.

Beleef
Buitenspelen is voor kinderen een kans om de omgeving te verkennen en avonturen te beleven. Het kind kan zijn fysieke grenzen testen, zich uiten, zijn zelfvertrouwen opbouwen en in de natuur spelen. Als kinderen buiten zijn, hebben ze meer ruimte en vrijheid voor grotere bewegingen zoals rennen, springen en gooien. Dergelijke lichamelijke activiteiten zijn goed voor de gezondheid, conditie en lichamelijke ontwikkeling van kinderen.

Beweeg
Voldoende bewegen is essentieel voor een gezond leven. Plezier beleven aan bewegen is het allerbelangrijkste voor het jonge kind. We proberen dit zo laagdrempelig mogelijk aan te bieden in ons dagelijkse programma. Regelmatig bewegen is namelijk belangrijk voor de gezondheid en goede ontwikkeling van kinderen.

Ontmoet
Wie ben jij? Wat kan ik van jou leren? Wij stimuleren kinderen om anderen te ontmoeten. Zich met hen te verbinden, krachten te bundelen; binnen en buiten hun groep. Want door andere mensen te ontmoeten en samen te vieren, ontdek je beter wie je zelf bent en wat jouw plekje op de wereld is. Zo kun je in de toekomst met zelfvertrouwen de keuzes maken die horen bij het leven.

Click
De ontwikkeling op het digitale vlak gaat enorm snel en overal kom je in aanraking met media. Door samen digitale spellen te spelen, ontwikkelen kinderen hun sociale en communicatievaardigheden. Ze leren samenwerken, kritisch denken en problemen oplossen.

Korein
Voor kinderen.

Experimenteer
Spelenderwijs ontdekken kinderen hun technische vaardigheden. We stimuleren en moedigen de onderzoekende en ontwerpende houding van kinderen aan. Kinderen gaan zo creatief denken en innoveren, vernieuwende oplossingen verzinnen, kansen zien en originele ideeën bedenken.

Maak
Kunst, theater en muziek zijn creatieve uitdrukkingen van ervaringen, emoties en andere kwaliteiten. Via dit domein laten we kinderen kennismaken met deze verschillende disciplines. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van creativiteit en expressie bij kinderen.

Korein
Voor kinderen.

Bijlage 3.

Overzicht formulieren pedagogisch werkplan

De ingevulde formulieren uit deze bijlage zijn een integraal onderdeel van dit pedagogisch werkplan.

- Formulier overzicht beroepskrachten in opleiding, stagiairs en vrijwilligers
- Formulier akkoordverklaring opvang in een 2e basisgroep in de buitenschoolse opvang
- Formulier Mentorschap (of digitaal via Konnect)
- Formulier beschrijving rollen pedagogisch beleidsadviseur, beleidsmedewerker en pedagogisch coach
- Formulier overzicht jaarlijkse coaching en opleiding
- Formulier adviesaanvraag OC pedagogisch werkplan

Korein
Voor kinderen.

Bijlage 4.

Begrippenlijst

Bso
Buitenschoolse opvang. Zowel de voorschoolse opvang als de naschoolse opvang.

LRK-nummer
Unieke registratienummer voor iedere kinderopvangvestiging. Dit nummer is opgenomen in het Landelijke Register Kinderopvang.

Beroepskracht-kindratio (BKR)
De verhouding tussen het aantal beroepskrachten en het aantal kinderen op de vestiging.

Korein
Voor kinderen.

Bijlage 5.

Gebruikte literatuur

Boonstra, M. & IJ. Jepma (2016*). Lerenderwijs. Samenwerken aan pedagogische kwaliteit in de kinderopvang,* Springer Media B.V.

Fukkink, R., redactie (2017). *Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang*. BKK. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

GGD GHOR Nederland & Nederlands Jeugdinstituut (NJi), *Veldinstrument observatie pedagogische praktijk kindercentra en peuterspeelzalen december*, 2014 Utrecht.

Hoex, J., (2010). *Een solide basis voor positief jeugdbeleid*. Nederlands Jeugdinstituut.

ISSA, VBJK, Mutant (2016*) Europees kader voor kwaliteit (*Nederlandse samenvatting)* - European Quality Framework ECEC/ EQF.

Keulen, van, A., Leseman, P., Wanningen, K. & Kool, C. (2015). *Kwaliteitskader voor educatie van het jonge kind*. Nuvoorlater.nl

Keulen, A. van & E. Singer (2012), *Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Laevers, F., Silkens, K., & Declercq, B. (2020). *Ervaringsgericht werken in de voorschoolse kinderopvang*. Lannoo.

Laevers, F., Buyse, E., Daems, M. Declercq, B. (2016). *Welbevinden en Betrokkenheid als toetsstenen voor kwaliteit in de kinderopvang* (Uitgave kennisdossier kinderopvang BKK). Utrecht: BKK.

Landelijk Pedagogenplatform Kindercentra (2017). *Bouwstenen voor een pedagogisch kwaliteitskader Kinderopvang*.

Leseman, P., Veen, A. redactie (2016*). Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Kohnstamm Instituut.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2009). *De NCKO kwaliteitsmonitor*. SWP.

Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek. (2012*). De kwaliteitsmonitor BSO*. SWP Amsterdam.

Riksen -Walraven, M. (2000). *Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang*. Vossiuspers AUP, Amsterdam.

Schreuder, L., M. Boogaard, R. Fukkink & J. Hoex (2011), *Pedagogisch kader kindercentra 4-13 jaar*. Reed Business, Amsterdam.

Singer, E., & De Haan, D. (2021)). *Speels, liefdevol en vakkundig*. SWP.

Singer, E. & L. Kleerekoper (2009), *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Elsevier gezondheidszorg, Maarssen.

Korein
Voor kinderen.

Singer, E., Van Keulen, A., Saiz, A. B., & Roetman, A. (2012). *Samen verschillend*. Reed Business Education.

Strik, A., Schoemaker, J., (2018) *Interactievaardigheden. Een kindvolgende benadering*. Bon Stafleu van Loghum, Houten.

Korein
Voor kinderen.